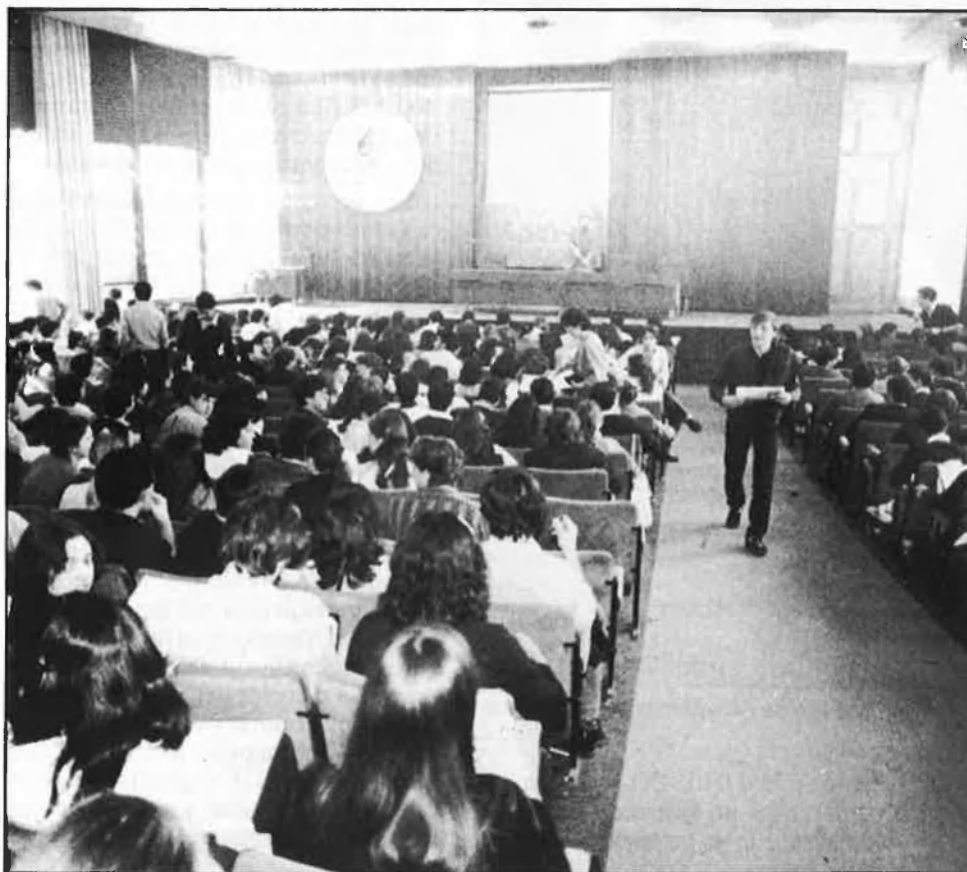

EL CAPITAL HUMÀ DE L'ESTAT ESPANYOL, ENTRE ELS MÉS BAIXOS D'EUROPA

Seleccionar per a créixer

No és qüestió de factors econòmics i industrials. El nivell de desenvolupament econòmic està profundament subjecte al nivell educatiu. Així ho demostren els darrers estudis analitzats, per primera vegada a l'estat espanyol per un grup d'experts reunits a València. Millorar la universitat n'és la clau.

RAFA GIL

La burocràcia, la massificació i el baix nivell del professorat són els grans defectes de la universitat. Dalt, Gabriel Tortella.

Albert Vicent

A bastar un nivell de desenvolupament econòmic alt requereix, a aquestes altures de la Història, comptar amb un potencial tecnològic propi. Això passa, però, per un sistema educatiu preparat per a oferir generacions de tècnics i investigadors capaços de posar en marxa tota la infraestructura industrial. I perquè això siga possible és necessari gaudir d'un desenvolupament econòmic considerable. El cercle viciós està servit. És el nus gordià que els estats intenten desfer.

De moment, els estudiosos en capital humà aprofundeixen en les raons històriques que provoquen desequilibris en àrees geogràfiques pròximes. I

jo comencen a perfilar-se les primeres conclusions. Algunes de tan sorprenents com la tesi que situa en el catolicisme l'origen del desequilibri entre l'Europa del nord i l'Europa del sud. En efecte, els *popes* del catolicisme sempre atribuïren a l'Església el privilegi d'interpretar la Bíblia per a després explicar des de la trona allò que els textos sagrats contenien. O callar allò que es considerava nociu per al poble.

Per contra, el protestantisme exigia en molts països que els seus feligresos saberen llegir i escriure per a interpretar per ells mateixos la Bíblia. Aquesta 'anècdota' es tradueix, en l'Europa dels dotze en un continu intent de desfer desequilibris que un dia tingueren per base la taxa d'alfabetització. Portugal, Irlanda, Espanya, Itàlia, Polò-

nia... han estat víctimes d'una cultura basada més en la recepció passiva que no en la participació activa.

Precisament, per avaluar la influència que el capital humà té en el desenvolupament econòmic, un grup d'experts mundials han participat en un seminari sobre la matèria que ha tingut per marc la seu de la Universidad Internacional Menéndez Pelayo a València. Un seminari que es projectarà en un informe final que serà presentat a la sessió plenària del X Congrés Internacional d'Història Econòmica que tindrà lloc l'any que ve a Lovaina.

Malgrat la diversitat de les opinions ací abocades ja es pot parlar d'algunes conclusions. Per exemple, és més fàcil mesurar la influència del capital humà en estats subdesenvolupats que en

Les tribulacions d'un investigador soviètic

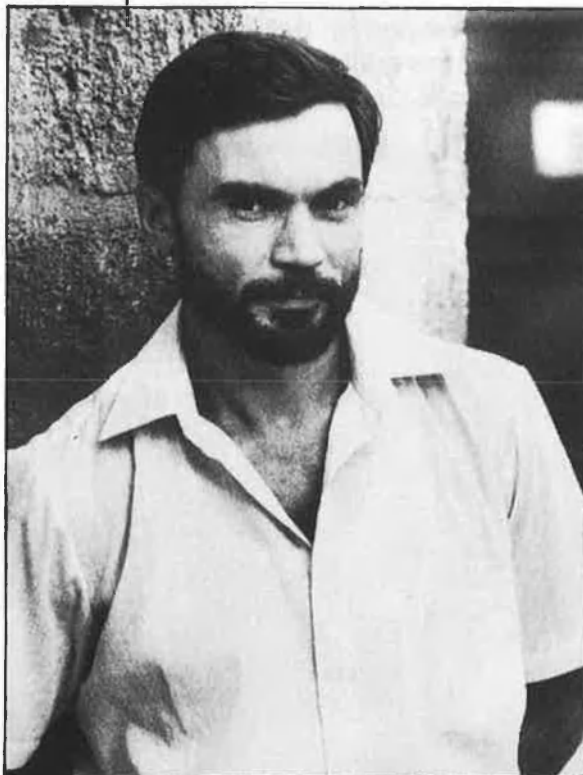
Boris N. Nironov, membre de l'Acadèmia de Ciències de l'URSS, especialista en capital humà i autor de diversos estudis sobre el paper de l'educació a la Rússia dels tsars, considera que el principal problema en la formació de capital humà en la Unió Soviètica actual passa per «la mala qualitat de l'ensenyament a tots els nivells». Per a Nironov, les aparences són enganyoses, les xifres mostren alts nivells quantitius però amaguen qualitats molt baixes.

«El segon gran problema és el dels sous relatius dels científics, tècnics i professors universitaris en relació amb el sou del treballador mitjà. Així, el sou d'un obrer no qualificat és tres vegades superior al d'un llicenciat amb treball. «Aquesta realitat —assenyala Nironov— es tradueix en el fet que la gent més capacitada no està disposada a destinar més temps en els estudis per a ser després *compensats* amb sous inferiors, de manera que el capital humà de la Unió Soviètica se'n ressent». Tot i amb això, els greus problemes econòmics i polítics que travessa la *perestroika* han impedit als homes de Gorgatxov abordar la reforma educativa en profunditat.

Invertir la situació, valorar el treball intel·lectual, és la solució que apunta Nironov com a primer pas per a poder millorar el sistema educatiu soviètic, base en la formació de capital humà.

A més, la corrupció política i el suborn són moneda comuna a l'hora de decidir qui entra a la universitat, de manera que els criteris de capacitat intel·lectual són substituïts per la capacitat econòmica de les famílies més riques, que poden subornar els funcionaris, i pel poder polític dels homes instal·lats en l'organigrama del PCUS, que es fan servir de la seua influència per a col·locar als seus fills. □

societats avançades. Treballs sobre Espanya, la Unió Soviètica, Japó, Corea, Regne Unit, Itàlia o Hongria així ho demostren. De fet, la tasca d'alfabetització com a primer pas per a la formació de capital humà està en relació directa amb el creixement econòmic. A més taxa de població alfabetitzada, més potencial econòmic, Això, però, no impedeix que molts països siguin crítics amb les campanyes d'alfabetit-

Boris N. Nironov, membre de l'Acadèmia de Ciències de l'URSS.

zació que la UNESCO proposa per considerar-les un instrument més del colonialisme de les potències del primer món.

Una altra conclusió unànime ha estat que els nivells bàsics de capital humà, com ara l'ensenyament bàsic, són barats i d'alt rendiment, mentre que els nivells superiors són més cars i de més confusa rendibilitat. Amb divergència d'opinions sobre si és més rendible per a un estat potenciar l'educació tècnica o, per contra, incidir en una bona educació secundària.

El llast d'una universitat mediocre

Els experts han coincidit a assenyalar que l'estat espanyol no reduirà les diferències de desenvolupament respecte a Europa a curt termini. ¿El culpable?; el sistema universitari implantat al territori espanyol.

Per a Gabriel Tortella, doctorat en economia per la Universitat de Wiscon-

sin i en dret per la Universitat Complutense de Madrid, expert en història bancària i profund coneixedor del paper desenvolupat pel capital humà en el creixement econòmic, «els problemes de capital humà són, i ho seran cada vegada més, una rêmora per al desenvolupament econòmic, i una de les manifestacions que demostren aquesta tesi és el tremend dèficit tecnològic d'Espanya, que no és una casualitat». Tortella denuncia que el nivell de creixement a l'estat és inferior a l'europeu i queda agreujat per una taxa d'atur del 17% i un índex d'inflació del 7%, als quals cal afegir un ritme de creixement anomenat *stop and go*, de continus creixements econòmics seguits de períodes dedicats a refredar l'economia, cosa que provoca petites crisis en cadena en alguns sectors econòmics.

Les possibles solucions també apareixen als estudis de Tortella i altres especialistes. Es tracta, en primer lloc, de reformar en profunditat els estudis superiors, «una universitat que és excessivament burocràtica i que mai ha estat reformada amb criteris d'eficiència», remarca Tortella.

La massificació de les aules, acompanyada d'un professorat sense la preparació escaient, està produint tota una sèrie de titulats universitaris que no atenyen el nivell òptim que el desenvolupament econòmic del 92 requerirà. Amb l'agreujament que aquests titulats són els que després s'integren en la universitat amplificant els defectes del sistema. La solució, però, és impopular. Políticament no és rendible augmentar la selectivitat, ni pujar les taxes, ni augmentar el nivell d'exigència per a accedir a la universitat i això dona com a resultat un ensenyament superior mediocre.

«El sistema universitari espanyol —incideix Tortella— ha entrat en un equilibri a baix nivell, en allò que els economistes anomenen un *pèssim paretà*, del qual no es pot eixir sense perjudicar algun col·lectiu. El problema és que el govern no té la voluntat política de trencar aquest cercle viciós».

Eixir d'aquesta situació, segons els experts reunits a València, requeriria implantar un sistema piramidal amb la revitalització de títols intermedis, com ara el diploma. «És evident que la universitat ha de ser gratuïta», afirma Tortella, «però a canvi ha de ser selectiva si vol obtenir bons resultats a nivell de capital humà». Un debat, a fi de comptes, que encara queda massa lluny d'aquells responsables polítics que poden posar les claus per a eixir del furgó de cua europeu. □